

Allsherjarnefnd Alþingis
Nefndasvið skrifstofu Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Athugasemdir

Félags ráðgjafarverkfræðinga (FRV) við tillögu til þingsályktunar um úttekt á ástandi eigna á jarðskjálftasvæðum (127. löggjafarþing 2001 – 2002, þskj. 25 – 25. mál).

Flm: Margét Frímansdóttir, Lúðvík Bergvinsson, Sigríður Jóhannesdóttir,
Ólafur Örn Haraldsson, Drífa Hjartardóttir, Ísólfur Gylfi Pálmason,
Magnús Stefánsson og Kjartan Ólafsson.

Á 127. þingi var lögð fram í annað sinn þingsályktunartillaga sú sem hér er til umfjöllunar. Tillagan gerir ráð fyrir því að “gerð verði heildar úttekt á mannvirkjum á öllum þekktum jarðskjálftasvæðum á landinu”. Tillagan gerir jafnframt ráð fyrir að í framhaldi af slíkri úttekt “verði einnig tekin ákvörðun um hvernig staðið verði að því að kaupa eða bæta þær eignir sem teljast varhugaverðar með tilliti til tjóns af völdum jarðskjálfta”.

FRV hefur fjallað um ofangreinda þingsályktunartillögu og vill koma á framfæri eftirfarandi athugasemdum við Allsherjarnefnd Alþingis af því tilefni.

Í fyrsta lagi virðist tillagan gera ráð fyrir því að hægt sé að leggja öruggt og endanlegt, jafnvel óskeikult, mat á hæfni mannvirkja til þess að standast jarðskjálfta með því einu að skoða þau. Að mati FRV má fullyrða að þetta sé ekki framkvæmanlegt nema í einstökum tilfellum, þar sem um er að ræða áberandi veikleika í burðarkerfi mannvirkjanna. Oftast væri einungis hægt að dæma mannvirkin jarðskjálftahæf með misgóðum líkum, en hætt er við að í mörgum tilfellum væri niðurstaðan röng. Í langflestum tilfellum þyrfti að fara fram ítarleg og kostnaðarsöm greining á hverju einstöku mannvirki til þess að fá marktækar niðurstöður.

Í öðru lagi gerir tillagan ráð fyrir að ríkissjóður standi straum af kostnaði við að kaupa eða bæta þær eignir sem dæmdar eru lélegar í þessu tilliti. Ljóst er að kostnaður ríkissjóðs vegna þess yrði gríðarlegur auk þess sem hætta væri á því að í mörgum tilfellum væru mannvirki keypt eða það bætt án nægjanlegs tilefnis. Þrátt fyrir endurbætur á fasteignum má sjá fyrir sér að þær verði samt sem áður illseljanlegar vegna nk. “áhættustimpils”. Gæti ríkissjóður þannig þurft að bæta eigendum þeirra slík afleidd “tjón” matsins. Einnig má gera ráð fyrir fjölda kröfugerða gegn ríkinu í kjölfar samanburðar eigenda nálæggra fasteigna vegna mismunandi matsniðurstaðna.

Í þriðja lagi geta þau mannvirki, sem dæmd verða örugg og ólíkleg til að skemmast af völdum jarðskjálfta, samt sem áður skemmast verulega við slíka atburði. Hvar liggur þá ábyrgð ríkissjóðs og hugsanleg skaðabótaskylda? Einnig kæmi til skoðunar skaðabótaábyrgð þess aðila sem framkvæmir matið.

Í fjórða lagi er tillagan of víðtæk og markmið hennar óljós að mati FRV. Nauðsynlegt er að skýr en einföld markmið verði sett í slíkri vinnu. Ef eitt helsta markmiðið er að bjarga mannlífum þá ætti nánast eingöngu að meta hús, sem eru 3 hæðir eða hærrí, skóla, sjúkrahús, skrifstofur og aðra kjarnastaði samfélagsins, auk samgöngumannvirki (t.d. brýr). Ef eitt af markmiðum tillögunnar er að styrkja byggingar til að gera þær hæfari til að standast jarðskjálftaáráun þá þarf það markmið að vera mun hnitmiðaðra en tillagan gerir ráð fyrir. Eingöngu ætti að styrkja byggingar sem eru metnar uppfylla einungis t.d. 33% af gildandi kröfum og þá einungis til að ná t.d. 67% gildandi krafna. Má leiða að því líkum að hér sé aftur eingöngu um að ræða byggingar upp á 3 hæðir eða fleiri.

Í fimmta lagi er það skoðun FRV að fráleitt sé að fela Rannsóknarmiðstöð Háskóla Íslands í jarðskjálftaverkfræði á Selfossi verkefni af þessu tagi. Ljóst má vera að úttekt á mannvirkjum er hvorki fræðilegs eðlis né liður í rannsóknum á mannvirkum almennt. Úttektin er sértæk og beinist að meginstefnu að einkahagsmunum eigenda fasteignanna í flestum tilfellum sbr. fyrirheit um uppkaupt eigna og bætur. Með því að fela rannsóknarstofnun Háskóla Íslands umrætt mat á eignunum væri verið að veita opinberri stofnun, eða í það minnsta starfsmönnum slíkrar stofnunar, einkarétt á verulega stóru verkefni sem annars ætti heima á hinum frjálsa markaði. Framhjá því verður ekki litið að starfsmenn Háskóla Íslands hafa um árabíl unnið að því að skapa sér verkefni með því að bjóða þjónustu sína á hinum frjálsa markaði. Má þar nefna t.d. Félagsvísindastofnun H.Í. er selur skoðanakannanir, Lagadeild H.Í. er lætur í té lögfræðiálit gegn greiðslu og Verkfræðistofnun H.Í. sem býður þjónustu sína á ýmsum sviðum. FRV hefur ítrekað gert athugasemdir við menntamálaráðuneytið varðandi framangreinda starfsemi sem fram fer undir merkjum Háskóla Íslands. Þingsályktunartillaga sú sem hér er til umfjöllunar virðist vera því marki brennd að tryggja eigi undirstofnun háskólans verkefni gegn greiðslu án könnunar á því hvort aðrir aðilar geti sinnt því jafn vel eða betur. Að tilgreina eina af undirstofnunum Háskóla Íslands í tillögunni með þeim hætti sem hér er gert gerir hana ótrúverðuga að mati FRV.

Rétt er að það komi fram að um langa hríð hefur reynst mjög erfitt fyrir verkfræðiráðgjafa að vinna með forsvarsmönnum umræddrar stofnunar Háskóla Íslands, nú síðast við gerð þjóðarskjala vegna nýrra álagsstaðla. Er því hætt við að þær upplýsingar og sú þekking sem kann að aflast við slíka úttekt sem hér er um ræðir muni ekki eiga greiðan aðgang til mannvirkjahönnuða eða skila sér í formi endurbættra byggingastaðla. Einnig verður að telja það mun vænlegra til árangurs að fela slíka úttekt mannvirkjahönnuðum með áratuga reynslu í sínu fagi, en þeir hafa margir hverjir jafnframt áralanga reynslu af slíkum úttektum, t.d. fyrir Viðlagasjóð eftir jarðskjálftana sumarið 2000.

Stjórn FRV mælir því gegn því að ofangreind þingsályktunartillaga verði samþykkt.

Að mati félagsins kæmi til greina að leggja fram aðra hnitmiðaðri tillögu fyrir þingið þar sem tekið væri tillit til ofangreindra athugasemda. Lýsir stjórn FRV því hér með yfir að félagið sé reiðubúið að vinna með Allsherjarnefnd þingsins ellegar flutningsmönnum þingsályktunartillögunnar að mótun síkrar tillögu.

Komi til þess að umrædd þingsályktunartillaga fái efnislega meðferð Allsherjarnefndar og síðan Alþingis vill félagið koma á framfæri eftirfarandi athugasemdum við nokkar staðhæfingar og röksemdir sem fram koma í greinargerð með tillögunni.

1. Að mati FRV er of sterkt tekið til orða þegar fullyrt er að einstakt lán hafi verið að ekki urðu umtalsverð slys á fólki. Þó vissulega sé það gleðiefni að ekki urðu slys á fólki, hvað þá umtalsverð, þá er órökstutt með öllu að þar hafi verið um einstakt lán að ræða.
2. FRV áréttar að ekki er tilefni til þess að vinna að heildarúttekt á mannvirkjum á jarðskjálftasvæðum. Nægjanlegt væri að taka til skoðunar íbúðarhús, skóla, skrifstofur og fleiri byggingar þar sem fólk dvelur að staðaldri.
3. Án rökstuðnings er því haldið fram að endurskoða þurfi lög um Viðlagatryggingu Íslands. Að mati FRV hafa þau og önnur lög um tryggingar reynst vel. Brunabótamat í landinu er þó réttilega gagnrýnt enda hafa nokkrar umræður í þjóðfélaginu verið um forsendur og viðmið brunabótamats. Ekki er betur vitað en að vel hafi tekist til við að bæta fjárhagslegt tjón jafnvel þó svo Viðlagatryggingin hafi ekki átt við. Fróðlegt væri að fá fram dæmi um annað.
4. Samkvæmt greinargerð tillöguflytjenda liggur mikil þekking um jarðskjálftana sumarið 2000 hjá margnefndri undirstofnun Háskóla Íslands, matsmönnum Rauða krossins, björgungarsveitarmönnum, sveitarfélögum og fleirum. Framsetning tillöguhöfunda vekur nokkra furðu. Fyrir það fyrsta liggur líklega mesta þekkingin hjá matsmönnum Viðlagatryggingar og hvað varðar jarðeðlisfræðilega þáttinn, hjá Veðurstofu Íslands. Þessir aðilar eru þó ekki nefndir til í umræddri greinargerð. Í annan stað er á huldu hverjir matsmenn Rauða krossins eru og eins er ójóst hvaða þekking, er nýtist við mat á byggingum, liggi hjá björgungarsveitunum sem slíkum. Framsetning af þessu tagi ber þess merki að verið sé að ganga erinda ákveðinna aðila við verkefnaöflun.
5. Í greinargerðinni er talað um að “grípa þurfi til ráðstafana til að lágmarka það tjón sem verða kann”. Óljóst er með öllu hvað átt er við.
6. Réttilega er tekið fram í greinargerðinni að það þurfi að afskrifa eða styrkja húsnæði á þekktum jarðskjálftasvæðum. Það hlýtur að vera pólitísk spurning hvort ríkið eigi að bera kostnað vegna þess í stað eigenda. Eyðileggingarmáttur eldgosa og veðurs, þ.m.t. flóða, hlyti að kalla á samskonar ábyrgð ríkisins á nauðsynlegum endurbótum eða afskriftum ef sú leið væri farin sem tillagan gerir ráð fyrir.
7. Hvað varðar reglur er varða hönnun bygginga þá er nú verið að leggja loka hönd á gerð sérákvæða við nýju dönsku staðlana og gerð þjóðarskjala fyrir Evrópustaðlana, sem Íslendingar hafa skuldbundið sig til að taka í notkun. Inn í þá vinnu fléttast gerð mats á jarðskjálftaáhættu á Íslandi, sem tekur fullt tillit til þeirra jarðskjálftaáhrifa er áttu sér stað sumarið 2000.
8. Neðangreind setning úr greinargerð með tillögunni rýrir trúverðugleika hennar vegna augljósrar sérhagsmunagæslu sem þar kemur fram:

Af framansögðu má ljóst vera að verkefnið sem tillaga þessi felur í sér er viðamikil og tímafrekt. Það krefst einnig sérþekkingar á mörgum sviðum, en þó ekki síst á sviði jarðskjálftaverkfræði. Slík sérfræðiþekking er til staðar í Rannsóknarmiðstöð Háskóla Íslands á Selfossi, en starfsmenn miðstöðvarinnar hafa sýnt og sannað hæfni sína við að takast á við verkefni eins og þau sem hér um ræðir og nægir í þeim efnum að benda á þær skýrslur sem frá Rannsóknarmiðstöðinni hafa komið. Markmið

Rannsóknarmiðstöðvarinnar er að sinna rannsóknum, þróunarverkefnum og ráðgjöf á sviði jarðskjálftaverkfræði og skyldra greina. Með því að fela Rannsóknarmiðstöðinni leiðandi hlutverk í þeim verkefnum sem tillagan gerir ráð fyrir mun verða stigið stórt skref til að efla varnir og viðbúnað gegn jarðskjálftum og til að bæta öryggi íbúa landsins.

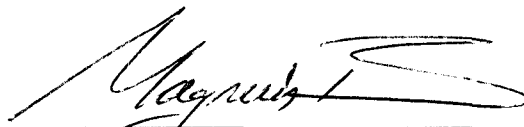
Að mati FRV mætti nálgast verkefnið út frá því hver sé tilgangur tillögunnar sbr. neðangreint.

- *Að forða mannlífum.*
Það ætti að vera aðal tilgangur verkefnisins og við það skyldi staldrað í fyrsta umgang. Um er að ræða risavaxið verkefni sem rétt er að nálgast í hæfilega stórum skrefum. Þetta markmið ætti að vera það eina í fyrstu lotu.
- *Að forða frá efnislegu tjóni.*
Þessu markmiði má skipta í áfanga þar sem þeir sjálfsögðustu og ábatasömustu þættirnir eru teknir fyrir fyrst.
- *Að stuðla að réttri hönnun og byggingaraðferðum.*
Þessu markmiði má vinna að strax án nokkurra rannsókna með því að skerpa á kröfum um land allt af hálfu opinberra aðila um hönnun og framkvæmdir. Umrætt atriði er eitt það veigamesta hvað varðar efnislegt tjón í jarðskjálftum, það hefur verið sannreynt í störfum verkfræðinga við tjónamat.

Reykjavík, 11. febrúar 2002

f.h. stjórnar FRV

Björn Ingi Sveinsson form.

Magnús Baldursson frkvstj.